

EESTI NOORUS

Nr. 10

OKTOOBER 1933

V AASTAKÄIK

EESTI NOORUSE lugeja püsib kindlal jalal,
kui ta kannab jalanõusid
saapavabrikust

UNION

mis valmistatakse kuulsa
nahavabriku

UNION

nahkadest.

UNION

on vanim ja suurim naha-
ja saapatööstus Eestis.

ETA

Kes soovib

PABEROSSE

hea aroomiga, peene maitsega ja
minimaalse nikotiini sisaldavusega,
see tarvitagu ainult

AVANTI

20 tk. — 40 snt.

A/s. „ASTORIA”

SISUKORD:

Sügis on tulnud! — A. M. Rõõm. — Arvi Moor. Jalutus tuulen. — Joh. Barbarus. Targa rehealune. — Rahvatants. Näitekunsti elustamisest maal. — Arvi Moor. Suvepäevilt Sadakunna mailt. — A. M. Teaduse ja tehnika ilmast. Ajalehist ja mujalt. Noorsoo töömailt. Aju pingutusi. Kaanel: Kristjan Raua sõejoonistus.

SÜGIS ON TULNUD!

Lilled on ammu õitsenud ja kadunud, linnud on laulnud ja merede ta-ha matkanud — suvepäevad on läinud, valitseb kollane oktoober.

Osa noorpõlvest on vahetanud niidud ja põllud teissugustele tööülesannetele kodu piirkonnas, osa on asunud kitsastesse linnatubadesse kooli-ülesannete lahendamisele. Paljuid pigistab tööpuudus, mõnda mõni muu sügismure.

Midagi ei saa muidu, cluks ei jatku vaid suveiludest. Oleme põhjamaalasi, peame leidma ilu ka sügisest.

Ei saa salata eesti noorsoo tervet töötahet, tervet võitlusinstinkti, vaikeset igatsustki sügise järele. Sügis on tormide, on võitluste aeg ja meile vahelduseks ja karastuseks, hädavajalik.

„Võitlus elu mõtte otsimise järele on väärtuslikum, kui selle leidmine. Kes noori inimesi tahab juhtida, see peab neid otsingule ja võitlusele virgutama, mitte neile valmis tõdesid lauale laduma, nagu harjukene oma kaupasid.“ kirjutab Ed. Hubel eilases „Päevalehes“.

Just niisugust sisemist sundi, sisemist kauguste kutset meie kodumaa pojad ja tütreid nüüdki vajame. Meil pole vaja lennutada ookeane, ega matkata põhjanabale, meil on koduski veel vallutamata tuhanded alad, sajad tööd. Vajame nende läbiviimiseks oskusi ja teadmisi, milliseid me ei saa ainult koolist.

„Jumalale tänu“, ütles mõni aasta tagasi rootsi haridusminister põhjamaade vabaharidustöö ja õpiringide kongressi avamisel, „meie oleme Root-

sis nii kaugel, et võime ju öelda, mitte ainult koolist ei saa meie oma haridust. Meil töötab 7000 õpiringi, tuhanded raamatukogud ja ringid, ühingud ja ja r/ülikoolid, kes kõik teevad tõsist haridus- ja kasvatustööd!“

Ja kui nüüd Rootsit loetakse haritumaks maaks Euroopas, kui seal noorte näitusele sõidavad printsid, noorte künnivõistlusele ülikooli professorid, kui seal noorte tööst kirjutab kogu rootsi ajakirjandus, siis pole seal niikaugelt jõutud üleöö.

Õpiringid ja noorsooühingudki on vabaharidusliku endakasvatuse kõrgeimaid töövorme ja nõuavad kõigilt liikmeil pidevat endapingutust, tõsist endadistsipliini. Oskuste, teadmiste viljelemisega kaob tööpuuduski.

Meie talualgatuste intensiivsus annaks tööd tuhandeile maalt linnavalgugaile noorile ja õieti peaksime küll meie oludes kõnelema tööjõupuudusest, kui niipalju veel rakendamata maid, kui asjata taludes otsime tõukarje ja ilusaid kodusid avarate aedadega.

Ent meie ei lepi ainult praktiliste tööülesannetega. Meil on talve tulles ülesandeid ka teaduste, kirjanduse ja kunstide, elu ilusamate oskuste viljelemise ja arendamise alal. Enam kui kunagi enne vajame arenenud mehi ja naisi, kelle ülemaks määraks pole ainult enese edu ega pisikesed parteipüüded. Vajame noori, kel on suurt hoogu, suurt julgust, suurt joont.

Sügis on südame sõber kõigile, kelle silm selge ja süda puhas, kes armastavad ja hindavad tööd.

16. X 1933. a.

A. Meikop.

ARVI MOOR**RÕÕM**

Kaikend lastejutust »Meistrid«.

Asta ärkas täna vara.

Ta ärkas hoopis varem kui kunagi enne. Silmi avades näis, et need ei tahagi enam langeda kinni nagu tavaliselt hommikuti, kui peab ärkama vara. Täna polnud vaja isegi hõõruda neid.

Päike varjas end lähedase Koplímäe kõrgeima kuuse taha, valmis iga hetk poetuma välja säält. Kindlasti tal oli aga tarvilik kohendada ja korda seada end jõudmiseks sügavsinisesse suvetaevasse. Ikka on köitnud Asta tähelepanu too kõrgeim kuusk Koplímäe põllu serval. Esiteks juba sellepärast, et too on sihvakas, sihvakam kui teised ja ulatab vaatama kaugele üle teiste nagu metsakuningas väetimate keskel. Eks see kuningas peagi olema pea jägu pikem oma alamaist. Nii Asta mõtles alati. Talvehommikuil, kui polnud näha veel päikest, olgugi et taevast oli roosakas punane, istus kuusk köitis isemoodi Asta tähelepanu. Ta ümber tiirlesid varesed, keda oli seal vahest musttuhat. Lugeda neid ei jõudnud, sest musttuhat on arv, mida ei oska lugeda isegi kooliõpetaja. Siis need varesed lendasid üles-alla, ainaristi ja põiki ja tegid ovalist kisa, otsegu vaieldes millegi üle. Üks, vist koosoleku juhataja, istus kuuse kõige peenemas ja kõrgemas tipus ning noogutas teistele heakskiitvalt pead, ise samuti kraaksudes. Kuusk oli aga rahulik. Sügisööl, vaat siis jälle kohises ja mühises nagu vihane siil teine. Alati sai ta Astale vaatlusesemeks. Veel täna tahab ta joosta Koplímäe põllu servale ja imetleda tema suurust ja vägevust. Olgugi et on käinud mitupuhku sääl, täna võib aga minna veelgi. Just täna ta tunneb otse meeletut igatsust kuuse järgi...

Astal oli tunne, nagu oleks ta ärgand just kuuse pärast, tiivustatuna meeletust igatsusest imetleda veelkord Koplímäe kuningat. Ei, kuuse pärast ta küll ei tõusnud nii vara. Polnud ka

põhjuseks need tuhanded kärbsed, kes magades tükkisid suhu ja silma. Kui ta tõmbas vaiba üle kõrvade ja veelgi kõrgemale, ka siis ei tulnud und. Mitte ka kruus, mille ta pillas puruks õhtul trepikivile ja millest tal oli pöörane kahi, ei võind olla varase ärkamise põhjuseks. Aga eks seda põhjustand see, mida kõneles õhtul isa. Mida ta kõneles siis, kui istus hõõvelpingil ja kiigutas jalgu. Varem, kui tema, Asta, oli veel väike, ronis sageli isa jalgadele kiikuma. Nüüd ta oli aga küllalt suur ja raske. Nojah, õhtul siis see isa kõneles, et tulevad meistrid. Tulevad esialgu kahekesi, hiljem tuleb kolmas, Miks ta just hiljem tuleb, seda ei teadnud isa. Tulevad ja taovad voodri nende, Kukenurme, majale. Teevad maja ilusaks, nii et sellest kõneleb kogu küla. Küllap kõneldakse kaugemalgi, kõneldakse laadalgi, et vooderdatud ja värvitud valgeks. Ja siis need laadalisel kõnelevad veel, et Kukenurme

JOH. BARBARUS**JALUTUS**

*Tuul vingub läbi tänavate lõõride,
näel tõstab tolmu tohutuks puhmaks.
kui lendab üle platside sõõride,
nagu kõiki ja kõiki ta uhmaks.*

*

*Laseb langeda alla järsku pöörise,
(nii lendur teeb õhun surmasõlmi)
siis võtab jälle suuna sirgnöörise,
ründab hõlmu ja paljaks veab põlvi.*

*

*Kuidas hoolimatult puude ja pöösaste
sasi b soenguid ta — lehtede juukseid,
pühibröömu läind päevi — väikselööaste,
lükib traadile sügisnuukseid.*

*

Jaan on jõukas ja tal on kodu maailmatu pullikolakas.

— Meistrid on tublid mehed ja teevad hea tööd, olgugi et on kallid. — Seda isa rõhutas eriti. Ema aga lausus Astale, et kui tulevad meistrid, peab tema, Asta, olema nobe. Peab koorima kartuleid ja viima meistritele toobiga kalja. Kõige selle tasuks saab ilusa maja. Ilusas majas on aga ilus elada!

Ent siis, õhtul, tuligi Astale korruga meele, millest teised vaikisid. Küllap teadsid nemadki aga vaikisid niisama. Ka tema nagu alguses ei tahtnud kõneleda sellest; kuna oleksid kõneldes valgund pisarad silmi ja matnud hääle. Mõtted aga ei annud rahu. Urgitsesid peas nagu koi seinapalgis, otsides väljapääsu. Ning äärmise pingutusega ta siis söandaski küsida, et kas need meistrid ka räästa alla löövad laud, sinna kõrgele sarikaotste vahele. Isa noogutas pead ja ütles, et muidugi.

— Kui tuleb löömine, lüüakse üleni, ka räästaalused. Lüüakse sellepärast räästaalused, et tuul ei pääse pöönin-gule.

— Aga pääsukesed! Mida teevad vaesed pääsukesed, kui urgitsetakse alla nende pesad?

Astal oli nutt kurgus.

— Pääsupesad peab alla urgitsema! rõhutas isa. Ei öelnud aga, mida teevad siis pääsukesed, kui pole enam pesi. Võibolla surevad nad kurvastusse. Emagi ei öelnud Astale sellekohta midagi. Asta läks aga kurvalt kamb-risse, peitis pea padjasse, nuttis ja ei tulnud sööma õhtul. Oli kahju pääsukestest. Nuttis öösegi ega saand magada korralikult. Aina nägi und. Tulid pääsukesed, vehklesid tiibadega õhus ja kõnetasid teda. Tulid otsima abi temalt ja küsima nõu, mida hakata peale pesadega. Tema ei teadnud aga vastata midagi. — Nii kadus uni juba varakult. Mitte tolle kuuse pärast sääl Kopli-mäe põllu serval. Pidi tõusmaga vara. Võib olla tulevad meistrid peagi. Enne-gu hakkavad lööma laudu, läheb ütleb tema, Asta, et jätku nad linnupesad rahule. Pääsukesed on inimeste sõb-rad ega tee kurja kellelegi. Hommikuti nad siristavad pesa äärel, päeval tee-vad pikki tiire õhus ja püüavad kah-julikke putukaid. Ja nad, meistrid, teadku seda, et kes lõhub linnupesi, läheb otsekohe põrgusse. Küll see isa aga ka on! Ise ta on rääkind kindlasti enam kui sada korda, et kes lõhub pesi, läheb põrgusse, nüüd tahab aga urgitseda alla ise neid. Ema vist sel-lepärast ei lausundki õhtul sõnakest. Tal oli meeles, et kes rikub pesi, ei saa taeva. Isale ta aga seda ei tahtnud öelda.

Asta avas tagaukse ja poetus välja. Kõõgi kaudu ta ei läind. Sääl nokitses isa, isaga ta ei tahtnud täna üldse ko-hata. Isa on halb ja läheb ka põrgusse.

— Aga võibolla, et läheb kõik veel hästi. Jäävad ehk püsima linnupesad ja saab taeva isagi. On ehk meistrid head ega puutu linnupesi.

Asta pigistas kinni silmad, sirutas laiali käed, keerutas neid ja suunis vastamisi nimetissõrmed. Kui need lähevad vastamisi, jäävad puutumata pesad. Ent kolmekordne katse ebaõnnes-tus. Sõrmed möödusid kaugelt ükstei-sest. Kas peab ta nüüd lippama tuppä, võtma sahtlist ühesendise ja katsetama sellega? Peaks proovima kas kull või kiri. Kustki vallale pääsnud tuul kan-

T U U L E N

*Hulub penina lävel, taga luukide,
(majad sulet, nagu sisselükat sahtlid).
Tahaks vargapoiss lukud lahti muukida,
kaasa viia hõbenoad ja kaholid.*

*

*Ülal, vaadakes kuidas pilvede räbalaid
hunt-masin meie pää kohal hakib.
Sügis' lõhkikist päevi, rebit nädalaid,
nagu kaltsusi koormasse pakib.*

*

*Täaav tühjub: morn aastaaja peletus
mõjub kaasa... Ühelt nurgalt küürak
ilgelt
vahib kadedalt: ei meeldi too menetlus,
et astub terve uhkelt ja sirgelt.*

dis talle ninna magusat sirelilõhna. Peagi jooksis Asta sirelipõõsa juure. Ka säälgil võis proovida kas õnn või õnnetus. Leidid viielehelise sireliõie, on õnn. Asta sõrmed sukeldusid õiepuhmasse. Murdma ta ei hakka neid, ta vaatab niisama. Pole hea murda sireliõisi. Iseasi kui leiab õnne, siis ta peab nārīma seda ja neelama alla. Ainult siis täitub õnn, kui neelad alla õie. Siit, just samast põõsast ta on ennemgi leidnud õnneõisi ja on nad alati neeland alla. Need ta aga neelas sellepärast, et saada laadale, ainult laadale, pääsukeste jaoks peab otsima uusi.

Ent Asta ei leidnud ainustki viielehelist sireliõit. Otsis veelkord, püüdis leida lõunapoolsest põõsaküljest. Säälin päikest, ehk on päikesepool õnneõisi. Asta ei leidnud aga säältpooltki. Leidis aga küll kolmelehelise. Kolmeleheline on aga õnnetus. Mida peab ta küll tegema pääsukestega? Kindlasti purunevad nende pesad. Astale tükki-sid vägisi pisarad silmi. Ta püüdis neid küll neelata tagasi, kuid ometi kaks läikivat pärlikest langesid mööda põski käele, milles hoidis pahaendelist sireliõit. Selle ta aga laskis langeda maha ja surus varbaga korralikult liiva. Pääsukesed rivistusid katuseharjale, kohendasid sulgi ja sirr-sirritasid. Asta vaatas kaua neid ja mõtles:

— Armsad linnud need pääsukesed. Kas peaksid nad aga siristama ka siis, kui neil pole enam pesi? Laulaksid ainult kurbi laule. Sulgi nad ei kohenda siis küll kindlasti, sest neil pole pesi, et istuda kägarasse suled. — Kas peaks ta siiski veel proovima õnne rahaga?..

Kuid nende mõtete ajal tormasid koerad haukudes õueväravale. Säält nad tulidki kahekesi need meistrid, isa ja poeg. Isa kõndis ees, pojalt oli käes kaks saagi ja haamer. Poeg ei olnud vimmas. Asta heitis kurbliku pilgu katusele, kus nagitsesid ikka veel pääsukesed, ja jooksis keelama koeri. Korraga hakkas teda piinama ikka enam-enam hirm. See kerkis esile kustki alateadvusest ja pani valutama südame. Umbusaldusega kohtles ta meistreid ega julgend tõsta silmi neile.

Mehed aetasid töökolud trepile. Jäid seisatama Asta ette ja kõnetasid teda.

Vanem meister küsis:

— Kuidas on su nimi, tütarlaps?

— Asta!

— Asta... Asta... Üh-üh! Ka mul on tütar, sama suur kui sinagi. Tema nimi on Aino. Noorem aga jätkas: või Asta kohe. Ilus nimi. Minu nimi on Endel. Oskad sa juba lugeda?

— Oskan, ja kirjutadagi oskan.

— Oled tubli tüdruk! Või oskad kirjutadagi... Vaata, vaata!

Asta julgenes. Sellele nooremale meistri-le ta ütles kindlasti, et jätku ta rahule linnupesad. Tal ei tarvitse sugugi häbeneda Endlit.

Meister ja isa kõnelesid midagi. Aimasid nad Asta pilkudest ta muret?

— Kuidas on linnupesadega, Asta? Peame need kiskuma alla, lausus vanamees ja irvitas. Seda irvitust Asta ei kannatanud.

— Ei tohi, ei tohi! Siis lähete põrgu! karjus ta julgelt kuid kibedusega. Kõik naersid.

Kuid noorem meister ütles:

— Astal on õigus. Asta oskab lugeda ja sellepärast jäävad puutumata linnupesad. Küllap jätame lõömata ülemised laud.

Meister lõi kirve seinapalki ja Asta märkas, kuidas sein värises. Asta süda aga enam ei värisend. Ta läks küsis veel kord nooremalt, et kas jäävad tõesti lõömata ülemised laud.

— Jäävad. Peavadki jääma! Ei tohi lõhkuda linnupesid.

Asta mõtles sellele sireliõiele, mis oli kolmeleheline.

Endel kinnitas edasi:

— Küll siis lüüakse laud, kui tulevad pojad ja kui need hakkavad lendama. Siis taob isa laud sarikate vahele.

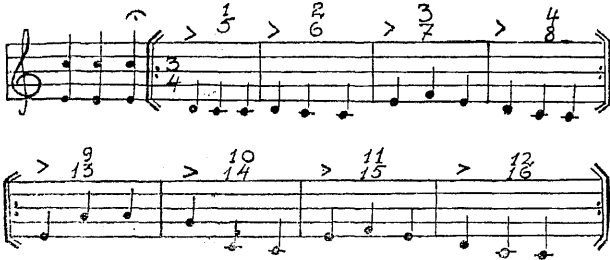
Endelil oli õigus.

Asta jooksis hüpatas minema. Nüüd läheb ta põllu äärde vaatama kuuske. Kas see on ka küllalt vägev ja kõlbab kuningaks.

Meistrid asusid raiuma seinu. Asta seda enam ei kuulnud.

Targa rehealune.

Rahvatants Muhust, (naistele).

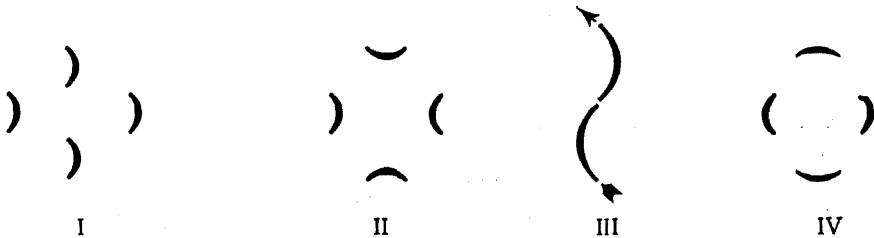
Viis ja tants on üleskirjutatud 1933. a. suvel Muhus Leena Väärt-nõult, kelle pilt ilmus „Eesti Nooruses“ nr. 7/8. L. V. seletuse järgi tantsinud seda tantsu ainult naised. Tantsitud torupilli järgi, milline teinud ikka: ii-tim-tim, aa-tam-tam, pou-ou-ou. Tants pidavat kujutama targa (nõia) tegevust.

Algeis: Vaba arv neiusid seisavad ühekordses ringis nägudega päripäeva. Pillimehelt saadava kolme akkordi jooksul ühendavad tantsijad käed, s. o. vasaku käe annavad celolijale, paremaga võtavad tagaolija käest kinni.

I osa. Tantsijad algavad päripäeva liikumist kolme neljandiku sammudega. Samm sooritatakse järgmiselt: esimesel veerandil astutakse vasaku ja laga väike, rõhuga samm ette, teisel veerandil viiakse parem jalg vasaku kõrvale (mitte enam rõhutada!) ja kol-

takil alatakse jälle liikumist päripäeva, tehes kõike eelpool kirjeldatud veel kolm korda (taktid 5.—16.).

II osa a. Varem kokkulepitud tantsija (esitantsija) laseb enda celolija käest lahti (järeltulija omast mittel!) ja pöörab vasakut kätt (joonis III) vedades enda järel kõiki tantsijaid ja kõik liikudes $\frac{3}{4}$ sammudega (ärgu unustatagu rõhutamast iga sammu esimest veerandit!). Nüüd peab püüdma esitantsija kätte saada rongi lõpusolijat, tal on seks aega 16. sammu

mandal veerandil nihutatakse vasakut jalga veidi edasi. Järgmise takti esimesel veerandil tehakse rõhuga samm ette parema jalaga, teisel veerandil viiakse vasak parema kõrvale ja kolmandal veerandil nihutatakse paremat veidi edasi. Liigutakse kaks sammu (joonis I, taktid 1.—2.) siis pöörduvad tantsijad nägudega ringi sissepoole (joonis II) ja kumarduvad 3. takti jooksul paenutades alla ja sirutades end 4. takti jooksul, tehes kogu aeg kohapeal $\frac{3}{4}$ sammusid. Kumardusel ühendatud käed viiakse ühele sirgjoonele kehaga. Järgmisel s. o. 5.

(taktid 1.—16.). Olles jõudnud lõpusolija seljataha, ühendavad esimene ja viimane endi vabad käed — seega on moodustatud vastupäeva liikuv ring. Juhtumil kui jõutakse kokku enne 16. takti, siis liigutakse ringis senikaua vastupäeva kuni lõpeb 16. takt.

II osa b. Tegevus sama mis I osas, ainult liigutakse ringis vastupäeva ja kumardatakse väljaspoole (joonis IV taktid 1.—16.). Esimese sammu esimene veerand tuleb rõhutada tugevamini, et oleks kuuldav, mil algab II osa b.

Tants lõpeb II osa b 16. taktiga.

Näitekunsti elustamisest maal.

ARVI MOOR.

Juba on ilmad päikesevaesed, ööd pikad ja pimedad. Tegevus maal kandub väljast ikka enam-enam tubadesse. Elu nagu tiheneb ja koondub. Tegevus organisatsioones muutub dünaamilisemaks. Seni see oli suvevaheaja tõttu sootuks vaibund ofekus. Korraldetakse koosolekuid, koostetakse talvist tegevuskava (kui seda pole tehtud varem) ja asutakse pidev korralduse eeltöisse. Jatkub aega selleks noortel ja vanadel, kui on pikki õhtuid.

Asutakse tõhe uue jõu ja innuga. Vahepeal koguti energiat ja nüüd tuleb kasutada seda otstarbekohaselt, teadlikult. Tahetakse ju nii mõneski suhtes tegevuses ületada eelmist aastat, pakkudes uut ja paremat. Majanduslikulegi koormatusele, mille mõju märgatavalt tunduv seltskondlikuski töös, on parimaks vastutõetamise vahendiks jõuline ja hoogus tegevus.

Paljud seltskonnajuhid ja -tegelased asuvad ikka veel selles arvamuses, et seltskondlikul töömail ilmnevad virilusnähted on seoses üldmajanduslikkusega ja seepärast paratamatud. Siis nad asetavad rüppe käed ega mõtlegi org-i siseelu parandada. Need on suuremad pessimistid, keda eales nähtud.

Tuleks suhtuda asjasse hoopis optimistlikumalt. Julge pealehakkamine on pool võitu, seda teame. Poolest võidust võime aga saada peagi võidu enese! Fakt on, et kassa passiivsust nüüdisajal muuta korruga vastupidiseks on raske. Küll aga teatud määral ja pikapeale on see võimalik.

Didud on peamiselt organisatsioonide tuluallikad. Ja lootes hankida suuremaid sissetulekuid, vorbitakse pidusid üksteise pihta. Pole sellest aga mingit kasu, kuna tühjas saalis haigutavad paar-kolm noorukest needki oodates pigemini tantsu kui eeskava. Teadlikum ja nõudlikum publik sääraسته pidudele juba ei lähe, sest kava alal sääl ei pakuta absoluutselt midagi väärtuslikku. Meie rahva hariduslik tase tagab väärtuslikku lõbu. Väärtusliku lõbu sisendab vaid väärtuslik peokava. Ses suhtes peaksime minema vastu publiku soovile!

Paljudes orgides on ikka veel moeks tulla kokku n. ö. „tegemea” näidendit. Näitejuhti kui seesugust ei tunta. Seda pole vajagi, arvatakse Kes siis tahab meeeldi paenduda teise korraldustele. Selliselt „tehtud” näidend on nagu supp soolata, ega maitse rahvale. Näidendi õppimine vajab hoolt, püsivust ja teadlikku juhtimist, sest ta peab jälgijaisse sisendama neid tõeluse sümptomeid, mida autor on tahtnud anda rahvale ega tohi mõjuda üksnes dekoratiivsena pildina. Sellest seisukohast lähtudes on just vajalik näitejuhi olemasolu kellelta ka õppimine otse võimatu. Näitejuht peab tundma neid tõeluse sümptomeid iga üksiku osa juures edasiandmiseks osalistele. Näitejuht kindlustab lavalise distsipliini ja moodustab ansambli.

On terviteta, et just paljud ÜENU osakonnad on käind seda põhimõtet pidi ja olnud eeskujuks vanadele kivistund organisatsioonidele.

Iga üldkultuuri teenistuses seisva organisatsiooni juures, kes tahab tegeleda näitlemisega, peaks asuma näitlemist arendamise klubi või rühm, kuhu koonduksid kõik esjast-huvitetud. Klubi (rühm) seisaks org-i teenistuses otseselt serveerides pidudeks kunstilisküpsed näidendid. Kindel on, et kunstilisküpsed näidendid esitades koondatakse rahva huvi enam lavale. Klubide otseseid ülesandeid oleks seega elustada näitekunsti, mis seni veel kaunis algeline ja primitiivne, mõnel pool. Klubid korraldaksid näitekursusi ja -võistlusi. Iga kord pole aga näitekursuste korraldamine majanduslikult võimalik, siis peaks otsima muid mooduseid selleks. Nii näiteks näidend täielikult ära õppida, enne publiku etetoomist aga kutsuda kas lähimast linnast või mujalt maa näitelava seisukohast asjatundja, kes annab juhiseid näidendi lõplikuks viimistluseks. Selline moodus ei osutu kalliks. Või jälle peaks klubi (rühm) saatma mõne andekama tegelase näitejuhtide kursustele või eeskujuliku teatrisse.

JOOGE

Kaukasuse loomulikku

MINERAALVETT

NARSAN

värskendava lauaveena

Müügil kõigis

paremates ärides

SUURMÜÜGI LADU:

Tallinn, Kuninga t. 5—4

Erii tervitetavad oleksid näitevõistlused, sisendades enam indu ja huvi lavalisürituste vastu. Kuidas neid korraldada, see on praegu ainult ajaküsimus, sest ÜENU Keskjuhatusel on kavatsusel näitetoimkonna ellukutsumine, kus arutellakse ja otsustetakse ÜENU osakonnis üleskerkind näiteküsimusi. Nii tuleksidki toimkonnas eeskätt arutlusele näitevõistluste aluste ja tingimuste väljatöötamise küsimus, paremate ÜENU osakondade näiterühmade võistlus omavahel ja esinemine — linnades ja muud.

Repertuaari küsimuse juures peatudes lühidalt võiks tähendada ainult seda, et nüüd ei saa kurta enam vastavate näidendite puudumise üle maalavadele. Produktseeritakse aina külluses algupärandeid ja meil ei tarvitse vaevuda otsides sobivat välisgenialiteedist. Elame ju komöödiate õitseajal. Raudsepp, Mäik, Adson, Rutoff, Kangermägi j. t. on produktseerind maalavadele päevakajalisi algupärandeid haarava ironiaga ja huumoriga. Seega repertuaariküsimus ei tekita suuri raskusi. Sekki suhtes ÜENU näitetoimkond võimaldaks soodustusi.

Milletähtsust lõpuks ei saa eitada, on laste-

näidendite esiletoomine täiskasvanute poolt. Nii noortel on võimalus kohata oma maailma laval, hankides säält juba aegsasti neid lavalisi oskusi, mida sisendab täiskasvanute oskuslik esinemine. Ka eetilisel laste suhtes on l-näidendite esiletoomine tervitetav, kuna vanade näidendite liigne pikantsus sageli pole lastele soovitatav.

Kahjuks on aga algupäraste lastenäidendite arv väike. Enamik neist on ikkagi magus muinasjututsemine ja määratud mudilastele. Leidub aga siiski üksikuid, mida võiksid esitada täiskasvanud (Lutsult, Jaigilt, Kõrreveskilt j. t.)

Tuleb ruumi anda ka väikestele omaloomingu katsetele ja improviseerimisele. Kuuldavasti ongi pooletoinias ÜENU osakonnis k. a. mängitud omakirjutatud näidendeid, milles osavalt naeruvääristatud kohalikke pahesid.

Asudes nii näitekunsti elustamisele maal, meie ühtlasi soendame rahvas neid tundeid, mis seni jäänd külmaks seniste lavalisürituste vastu.

Teame, vaimseid rahuldusi tagav eeskava on organisatsiooni suuri moraalseid võite.

Suvepäevilt Sadakunna mailt.

Paimio pidustused olid lõppenud. Eesti „laurarahvas“ kihutas juba Helsingi poole, kui allakirjutanu kunstnik Hallistega sammusime Rauma „pussi“ otsima, et külla sõita suurele eesti sõbrale kunstnik Jalmary Karhulale.

Möödusid peagi Turu kultuurmaad ja puss keeras kitsale ja kivisele Rauma teele. Oli megi taas soome läänesopi idüllilises sadamalinna, kirjanik Nortamo ülistatud kodukohas, kuhu hra Halliste jääb pikemaks ajaks.

Pole suve veetmiseks rahulikumat ega kauimat paika, kui need kaugele merre ronivad Rauma rahnud ja kaljupesad, kus sind naabergi sageli kahe sammu taha ei näe ega kuule. Ent tuju tõuseb veelgi kui paadiga kaugele kaljustesse skääridesse kadudes üha uusi ja uusi saari ja saarekesi avastame. Kriipsutame kaljuseintele kivijoonistusi, õngitseme saarte soppides ahvenaid, maitseme mustendavaid mustikaid, fotostame kaljupragudesse juurdunud puuhiiglast. Päev kaob siin kiiresti.

Varsti on ka kolm päeva kadunud ning koos hra Karhulaga, siinse noorsootöö pioneeriga kiirustame Soome noorsoo suvepäevadele, milliseid seekord peetakse Sadakunna mail, Vammalas.

Hõimu kunstimehi (vasakult: H. Halliste, A. Laipman, J. Karhula).

Igasugust riidet

odavalt leiate

KODUMAA VABRIKUTE RIIDEKAUPLUS

HEINRICH TOFER

TALLINN, S. KARJA 15

Kogunenud on kogu Soome noorsootöö eliit. 17. keskseltsist on tulnud esitajaid, kellede keskel koolimehi, rahvasaadikuid, ajakirjanikke ja kirjanikke. Ei puudu hõimurahvadki: liivlased P. Dambergi, eestlased allakirjutanuga.

Prof. V. A. Pesola.

Väike alev on eeskujulik uute kivimajade, kõnniteede ja aedadega. Leidub siin keskkool, kolm rahvamaja, oma ajaleht, trüükikoda ja rikkalik ning väga huvitav külamuuseum, milliseid siin pea igas kirikukülas. Ööbime lahke alevivanema A. Virkkala pool.

Laupäeval algab koosolek Sadakunna lauuga. Kohalikule tervitusele kohaliku ajalehe toimetaja H. Prusi poolt järgneb Soome Noorsooliidu esimehe prof. V. A. Pesola avakõne. Tervitab Sadakunnalasi ja siin ju 50 a. tehtud kõrget tööd eriti koduümbruse-uurimise alal. Peatub tänapäeva ülesannete juures. Pole vaja kurta ega liigselt ilutseda. Mõnedaigi on muutunud, uued asja edust tingitud

tööviisid on tuhandeid soome noori koondanud õpiringide jpt. tööalade ümber. Noorsooühing on saanud soome noorile kodu ja kooli kõrval kolmandaks kasvukohaks, kus siis, väljaspool parteipoliitilist laineust teotsetakse iseenda kasvatusel alal, pehmendades vastolusid, lähendades rahvuslikult mõtlejaid.

Järgnevad tervitused Eesti ja Liivi poolt. ÜENÜ tervitusele vastates märgib prof. Pesola Eesti noorsootöö eeskujulikkust, hoolimata noorusest, ja „Eesti Nooruse“ värskust ja kunstipärasust, mida Soomeski ju hinnatakse. Hüütakse „Elagu!“ Eestile, lauldakse „Väinöän lapsen“ hõimudele.

Järgnevad ametliku osa vahele põimitud referaadid. Kuldsuu, põllupidaja M. E. Mäki, kes soome noorsooühinguis ju kõnelenud üle 3000 korra, jutustab kuidas Soome noorsootöö senini toiminud, toimib ja tulevikuski töötab soome rahvakihtide lähendajana. Kellelgi pole see nii õnnestunud. Rahvaülikooli juhataja Olli Tuominen refereerib uutest meetodidest noorsootöös viidates praktilisile eluoskusile ning kodumaise töö hindamisele, mis praegu leidnud poolehoidu ühinguis. Kahjuks pole riik noorsootööle osutand sellele kuuluvat tähelepanu ega pole seda kohastanud üldise haridustöoga. Paljud killustavad ettevõtted ja tööliste algatused saavadki riigilt mitmekordselt suuremaid summe, kuigi asi peaks olema vastupidine. Kirjanik Paavo Montonen puudutab noorsoo tantsuhuvi, mis mõnel pool tikub liigselt lohkama ja matma muud algatused. Võiks see leida rahuldumist muu tegevuse kõrval. Kus ega kaua tantsitakse, ehk eeskavata tantsuõhtuid korraldatakse, kaovad varsti muud tegevusalad, muu eeskava muutub kergeks ja kasvatuslik

külg käib allamäge. Kahjuks soodustavad iga-
sugused maksud tantsuasjandust ja koorma-
vad väärtuslikku eeskava. Ka pole tant-
su ja rahvamängude viljelemisele pööratud
küllaldast tähelepanu. Elava mõttevahetuse
kutsub esile ka õpetaja K. H. Hanhijärvi
referaat hõimumõtte viljelemisest. Selgub
soome noorte suur hõimuhuvi. Otsustatakse
teha ju võimalikult t. aastal suurem ekskur-
sioon Eestisse, korraldada sisukaid hõimu-
päevi, kutsuda ellu eestikeele õpiringe kasu-
tades kirjandust ja raadiot jne. Näiteas-
janduse raskusist kõneleb Põhjamaa esi-
taja Vihtori Luoma. Raskendavad üürid,
maksud, honoraarid, mis sageli suuremad puh-
tast sissetulekust. Otsustatakse liidu kaudu as-
tuda teatud kirjanikkudega kontakti.

Ettekannete vahele oli põimitud väljasõite.
Juba Vammala ise, asudes suurte järvede
vahelisel voolusel, on lõpmatult kaunis. Ent
üle Lietso järve asub aastasadu vana muu-
seumiks jäetud Türvä kirik, kuhu toimus esi-
mene väljasõit. Kohaliku õpetaja juhatusel
tutvuneti keskaegsete karistus- ja piinariis-
tadega, nähti pörandaaluseid haude ja imet-
leti suurt 14 paari aerudega kirikuvene, mil-
lega endisel ajal kogu küla käis kirikus.

Paati oodates leiti järve kaldalt kõrged
kargud. Sooritati siis maakonna- ja esivõist-
lusi karkudel kõndimises. Võitis väikseim hõi-
mudest, Liivi, kelle esitaja stiilne kõnnak ära-
tas teenitud tähelepanu. Eesti ja Soome jäi-
vad kaugele järele.

Ohtupoolel — kahju küll, pidime lahkuma
enne veninud lõppu — korraldati meile paaril
mootorvenel pikem matk Piruvuorele. Paar tundi „prutkutades“ peatuski mootor pea

pilvedeni tõusva mõnesaja meetrilise „Kuradi-
mäe“ (piru — kurat, vuori — mägi) ees. Tuli
vast tund aega ronida koopani, kus pidi asu-
ma vanaaegne vanapagan või „piru“, nagu
soomevelled ütlesid. Olimegi ju ronimas hiigla
koopasse, kui kusagilt maapõhjust kuulsimegi
mingisugust mõminat. „Vana Lauga kutsub“
arvasid velled, sest vanajutu järgi viivarki
koopast salatee lähedase Lauga mõisani. Kuid
siis märgati, et „piru puhuu eestiä“ ja hõi-
gati mind. Tõepoolest oligi siin tegemist vist
ühissoomeaegse vanapaganaga: „Onk siin ees-
tilasid?“ Hõikasime teineteist. Kutsusin kura-
dit välja, ent see nähtavasti ei pidanud koh-
tamisest eestlastega. Vist oli liig vanaaegne.

Ent veel tuli ronida enne kui pääsesime
harjale, kust siis avanes jumalik vaade järve-
dele, metsadele, kõngastele, küladele. Küsi-
misele, kas seda sorti ilusaid järvmaastikke
ja väljavaateid Sadakunnas veelgi leidub, vas-
tas kohalik ajalehetoimetaja jäatavalt: „On-
han niita, muitakin.“

Vaatetorni puudusel ronisime, Damberg ja
mina Pirumäe kõrgemale männile, kuhu kol-
mandaks sigines veel hõimukõneleja Hanhi-
järvi. Märkasime seda hõimühtlust alles ok-
sadel. „Oli see instinktiivne hõimlaste kõrge-
male tõusmine?“ — „Mitä se muutakaan olisi
ollut?“ arvas ajalehemees. All kaljul aga laul-
di: „Mä oksalla ylimällä!“..

Oli ju pime, kui lahkusime. Foto enam ei
õnnestanud — pilt oli muutunud vähe liiga
mustaks. Peame leppima parandatud välja-
andega.

A. M.

Teaduse ja tehnika ilmast.

Meie ajajärku iseloomustavad tehnika ja teaduse edusammud. Kui inimpõlv tagasi linnades sõideti ainult vooimeestega, kasutati vaid õililampe; kui telefon, raadio, autod, lennukid olivad tundmatud — kukuksid 40. a. tagasi elanud inimesed imestusest pikali nähes tänapäeva teaduse ja tehnika edusamme. Ülatavalt konstateerib seda Chicago maailmanäituse avamine, milleks kasutati meist 40 valgusaasta (230 trilj. km.) kaugusel asetseva tähe Arcturuse valgust. Juhuslik valguse kiir, milline 1893. aastal (esimese Chicago näituse ajal) algas matka Arcturuselt, kogu aja läbistas universumi ääretumat tühjust ja alles näituse avamise ajal jõudis meie päikese süsteemi piirkonda, mille läbistas 8 min. 18 sekundiga, juhiti nüüd Chicago ülikoolile kuuluva Yerkesi observatooriumi hiigla (20 m.) teleskoopi, kus ta elektrisädemeks muudetuna ja Chicagosse juhitud süütlis ilmalinna miljoni valgusalikad, pani liikuma mootorid, dünamod ja kogu maailmanäituse ääretuma masinavärgi...

Mehaanilise arvutusmasina põhiarvude konstrueerimiseks elektrivalguse, lootplaadi ja teatud hammasraste süsteemi koostööl on feitanud Carnegie inst. professor Dr. D. N. Lehmer. Prooviks võeti arv 2 tema 93. astmes $+1$ ($2^{93} + 1 = 153722672093301419$), mille kohta teada, et ta jägatav

pidi olema. Lihtsal arvutamisel poleks jätkunud ühe inimese elueast, et selle arvu algtegureid leida, kuid aparat andis ju mõne sekundi järele arvud 529510939 ja 2903110321, millised osutusid selle antud arvu algtegureiks.

Arvude rida 1, 2, 3, 5, 7, 11, 13, 19, 23... jne (millised arvud end vaid ühele ehk iseenesele ülejäägita jägada lasevad ja õieti jägamata arvud on) nimetatakse jägamata arvude reaks. Ju vanast ajast on arvuteadlased püüdnud seda jägamata arvude rida pikendada ja aastasadaide töö tulemusena oli Carnegie instituut koostanud tabeli, mis kuni 10 miljonini näitas jägamata arvude rea. Üle selle oli teada vaid üksikuid jägamata arvuid, milledest oli suurim 39 kohaline arv $2^{72} - 1 = 170141183460469231731687303715884105727$. Masin avab nüüd selle rea pikendamiseks suuri võimalusi.

Ultra optimeetriks nimetatakse aparati, millega optiliste seadeldiste abil ja valguskiiri kasutades väiksemadki pikkusi mõõta võib. 0,0002 millimeetrit (0,00001 osa tollist) on selle aparadiga veel täpselt mõõdetav ja veel kümnekorda väiksemadki mõõtude vahed märgatavad.

Nägematuks traadiks selle sõna töises mõttes võib nimetada elektripirnide valmistamisel elektrienergia kokkuhoiu mõttes tarvitusele võetud traati, mis nii peenikene,

NÕUDKE AINULT

KEEDETUD

SAKU MÕDU!

Saku Õlletehas A-s.

Pealadu Tallinnas, S. Kloostri 10-12

Tel. 437-36, 437-38

et seda suurendamata näha võimata. Niisuguse traadi valmistamiseks surutakse sula wolframtraadi mass läbi kõva diamentavause, mille läbimõõt vaid 0,001 millimeetrit.

Käeskantava elektripumba on turule lasknud Siemens-Schuckerti tehased. Pump ja väike elektrimootor on nii kokku konstrueeritud, et poisike pumba ühes mootori ja voolikutega käeotsas õue, aeda, talli, kasvahoonesse tuua võib. Pumba abil võib tunni jooksul pumbata 7500 liitrit vett 14 meetri (umb. 7 sülla) kõrgusele. Pumba võib kasutada ka kastmiseks, loputamiseks jne. ning tamaga võib pumbata vee kastmiseks kaevust aeda basseini, basseini jäle vihmana kuhu vaja jne.

Tippsaavutusi looduses. Milline oleks raskuse piir? „Tinaraske“, öeldakse. Kuigi mineraalid ja kivid veest keskmiselt kuus korda raskemad, pole siiski teada ühtki neist kuni 10 kg liitrikaaluga. Raskemad on metaallid ja rahvasuu mainib siin tina esikohal. Tegelikult on tinast palju raskem kuld 19 kg liitrikaaluga. Järgnevad platina (21,3), Iridium (22,4) ja Osmium (21—24). Ent „ilmarekord“ pole ka Osmiumil kaugelki mitte, kuna teistel täevakehadel teatakse olevat raskusi kuni 1000 kg liitrikaaluga.

Ent kus on kerguse piir? Kerge kui sulg, öeldakse. Kuid sulg vajub õhus, järelikult on õhk kergem. Kuid ka õhud, gaasid, on raskuste ilm omaette. Tavalise õhuga võrreldes on sellest raskemaid ja kergemaid gaase. Kergemad on atsetüleengaas (0,89), helium (0,937) ja paljud teised. Kergem neist on vesinik (0,069), milline neliteist korda õhust kergem ja seega endast ligi 14 korda raskemat keha õhus kergitada võib. (Atleet, kelle keha kaal 5 puuda, peaks sellele vastavalt jõudma tõsta 14 viiepuudast meest).

Milline aine on kõvaim? Kõva kui kivi, öeldakse. Kuid kivid pole ühekõvadused. Alates kas või kipsist saame ilmatu kõvadusrea,

mille ülemises otsas hiilgavad kvarts (7), topas (8), korund (9) ja teemant (10). Korundi ja teemandi kõvadusvahe peaks seeqa olema väikene. Tegelikult on seegi vahe hiiglasuur. Nii valmistatakse lõiketööstusis terasid erilisest kõvast metallist (vidia), mille kõvaduskala võrreldes teemandiga oleks 9,8. Kui aga sellest ainest tera kõvadust võrrelda teemandist tera kõvadusega, siis seal, kus teemandi tera kestaks 3700 tundi, nürineks vidias tera ju 2 tunniga. Järelikult pole meil teada midagi teemandist kõvemat.

Milline oleks sitkeim aine? Klassiline sel alal oleks kuld. Grammi kulda võib kolme kilomeetri pikkuseks traadiks venitada ehk nii õhukeseks leheks taguda, et 1500 lehte üksteise peale panduna harilikku paberipöõna pakuse annaksid. Kullast on siiski sitkem ja venivam volfram, millest võib tõmmata elektripiiridele palja silmaga nägematuid 0,005 mm pakuseid traate. Veel venivam ja sitkem on siiski viimasel ajal keemikute Reichi ja Richteri poolt leitud Indium, millist metalli aga maailmas leidub kõigest mõningaid gramme.

Milline oleks kuumuse piir? Vabas õhus õõguvad söed kuni 700 kraadiga oleks väike kuumuse aste. Kõrgema kuumuse (üle 3000 kraadi) annaksid juba haanikus põlevad gaasid. Kõrgeid kuumusasteid (3500 C ja üle selle) saadakse ka elektri vooluga. Kahjuks puuduvad senini teadusel kõrgemate kuumuste täpsed mõõduriistad ja üle 3800 kraadilised kuumused on vaid optiliste abinõudega umbkaudu hinnatavad. Nii arvatakse maakera sisemuse kuumust 40000 ja päikese sisemuse kuumust 40000000 kraadile, millist kuumust aga paljud teisi päikese arvatakse mitmekordselt ületavat.

Kõrgeim saavutatud külmistumispunkt on 272,29 kraadi Celsiuse järele. Selle külmuse juures kangestuvad juba metallide molekulid võimaldades elektroonidele vaba läbipääsu. Absoluutse külmuse kõrguspunkti, milline veidi üle 1000 kraadi asub, ei saavutata aga vist kunagi.

Ajalehist ja mujalt.

Kaks rahvuslikku suursündmust toimusid Eestis käesoleva suve algupoolel: rahvahääletus ja juubeli laulupidu.

Nendele liitus nüüd veel kolmas pöördeise tähtsusega rahvahääletus.

Rahvahääletusel võis märgata, et rahval kujunenud ja kujunemas oma seisukohad, millised seekord osutusid vastupidisiks seniste juhtide arvamisele.

Ka laulupeo suhtes on võrdlemisi enam kui enne olnud kuulda kritiseerivaid hääli. Järel laulupeo eel kirjutas Miina Herman: „Ainult meie rahvuse ja muusika ajaloo vähese tundmisega või vastutustundefusega võib seletada, kui laulupidusid püütakse üleolevalt „kunst kunsti pärast“ helitõugudesse transponeerida. Meie ei oota laulupeolt tulemusi mitte sel kujul, nagu kõneldakse tavalisest

ühendatud kooride kontserdist, selle osavõtjatest, eeskavast jne., vaid tulemusi suure rahvusliku puhanguna, hiiglalainena, mis veereb üle maal!“

Ka meie ajakirja laulupeo numbris juhtiti tähelepanu mõningaile sisulisile ja tehnilisile puudusile meie laulupidude seniseis korraldusis, mis nüüdsele laulupeole näivad leidnud kinnitust. Kuigi kontserdilisel hästi õnnestunud, pole see viimane juubeli laulupidu sisuliselt toonud endaga kaasa endiste laulupidude vaimustust: ajalehtede teatedki olivad, hoolimata suurest reklaamist, lühikesed ja vaid päevauudisliku ilmeaga. Juubeli laulupidu ei annud meile neid rahvuslikke juubeli üleelasi, mida temalt lootsime. Või millega seletada, et nüüdki kiitvaid arvustusi toob peaaesjalikult vaid välismaa ajakirjandus.

Nii avaldas meile hiljuti üks koorijuhte: „Nii laulude valikus, kui ka meie rahvuslike muusikainimeste austamises õpetasid meid välismaalased. Hoolimata lauljate hoolsast treeningust ja väsitavatest proovidest jäi siiski oodetud juubelipidustuste kõrgepingeline tundederonaants tulemata ja mõnigi kõlalaine veeres igakord mitte rahvahulkade südamesse vaid Lasnamäe veerele liivasse.“ Pidu olnud liiga akadeemiline, laulud liiga „kontsertsaalilised“, kava liiga venitatud kolmele päevale, proovid liiga kurnavad ja pikad, matkad Kadriorgu liiga aegavõtvad ja väsitavad (muuks omaeluks pole jatkunud aega), üldkontserte ja üldse muusikat liiga palju, eene-lauad hinnalt kättesaamatud, söit Tallinna liiga kulukas ja väljaminekud (noodid, söit afumid, toit jne.) suured, sõidukorraldus halb, jaaniõhtupidu jandiline, laulupeo ülesvõtteki liiga kehvad ja mõndagi muud, mis olla ka teiste lauljate ja koorijuhtide arvamise. „Nõuaksime laulupeolt enam rahvuslike suursündmusele vastavaid üleelamusi!“

MAITSERIKKAD
PILDISTUSED

KUNINGA 1

ATELJEE AVATUD: K. 9-5. PÜHAP. K. 11-2

Näis, et ka kuulajate pool meie oma juubeli asjale suhtuti vähema pinevusega, kui läti presidendi ja väliskoordine esinemisele. Midagi nagu puudus.

Põllumajandusliku hariduse viljakast suunast kirjutab „Kaja“ nr. 218 ja 222. Põlütöökoolid andku kutsehariduse kõrval ka üldharidust.

Opilasorganisatsioonide tähtsusele juhib tähelepanu „Postimees“ nr. 203.

Tuleb kõigiti soodustada õpilasorgide tegevust, millest osavõtt ärgu kujunegu moeasjaks.

Tervishoidlike teadmiste vähesusele meie noorsoos, koolis ja väljaspool kooli, juhib tähelepanu „Kaja“ nr. 208. Eriti peaks s'in koolil olema suuremaid ülesandeid.

„Virumaa Teataja“ nr. 85 kirjutab: „Kas spordielu langus?“

Meie spordielu langus on tingitud 1) instruktori-organisaatori puudumisest kohapeal, 2) sp. orgide tegevusest osavõtu keelust õpilastele, 3) kohalike sp. tegelaste eluvõõrsusest ja 4) keskorganisatsiooni kantseleilikkusest. Õpilaste spordiseltide tegevusest osavõtu keeluga on pidurdatud teadlikumate noorte koondamine ja kaasatõmbamine organiseeritud spordiliikumisse. Imelik on ka vastutulematus Tartu ülikooli kehalise kasvatususe instituudi lõpetanud kutseliste võimlemisõpetajate poolt, kes rahalise tasuta oma kaasabi ei anna ega kohaliku spordielu vastu huvi ei tunne.“

„Helsingin Sanomat“ õhtunumbris 14. juulist nr. 158 kirjutab J. M. Alpiranta pikemalt ÜENÜ laulupeoagestid pidustusist ja matkast liivlaste pidustusile. Eritiselt tõstatatakse välja ÜENÜ kontsertsaali õnnestunud hommikust ja Harjumäe hõimuaaktust ning mainitakse ka ÜENÜ ruumes korraldatud soome õhtut. „Aastate kestel soome ja eesti noorsooimemete vahel sõlmitud sõprus süvenes ja tugevnes tundavalt nende kolme päeva kestel. Need südamlilikud aktused ja õhtud ning suur vastuvõtu sõbralikkus kohustavad soomlasi.“

Lisame siia juure, et eesti lehed neist ÜENÜ ettevõtteist pea märkimajult möödusid, kuigi poola, tšehhi, leedu, läti jt. ajalehed aktust kontsertsaalis väga kiitvalt mainisid.

Koosseisudest pillikooses kirjutab Tallinna konservatooriumi prof. J. Väks viimases (nr. 9) „Muusikaalhes“. V. soovibab muu seas pumpadega pille, suuremat lugupidamist kornetile (trompeti asemel), madalamates saatehääldes trombooni ja tuubat helikoni asemel alla 25 liikmelises orkestris.

Noorsoo töömait.

Mõnda ÜENÜ Valgejõe osakonnast,

Valgejõe osakond on ÜENÜ peres üks nooremaid, alles paariaastane. Seda enam tõuseb tema töö väärtus, kui võrrelda teda endiste ja praeguste kohalike seitsidega. Puudutan mõne sõnaga üksikute harude tegevust.

Põllumajandusliku haru sai ellukutsutud möödunud talvel. Esialgne tegevus piirdus referaat- ja vaidlusõhtutega. Kevalde tulekuga asuti pihla ka tegeliku tööga. Toimus ühepäevane tegelik aianduse kursus instr. Taska ja agr. Väljataga juhatusel.

Noored asusid sellejärgi oma aegade korraldamisele, suurendati aedade külvipinda, muretseti uusi köögivilja liike juure. Suurema ja omapärasema ettevõttega aga tu-

leks nimetada ühise puukooli asutamist hra Niilise tallu. 1. mail k. a. kaevati maa põhjalikult läbi ja 5. mail toimus istutamine. Istutati kahe aasta alused, mis maksid 8 senti tükk. Puukoolis on praegu 265 puud, mis kuuluvad 18. noorsoolasele, igale 10—25 puud. Suvel oli igal suur mure oma puude eest, hoolimata väsitavast põllutööst hoolitseti nende eest otse fanaatilise hoolega. Vaev ei jäänud tasuta, 10. augustil toimus silmamine aiant. instr. Taska juhatusel ja see ei jõudnud küllalt kiita puude hääd seisukorda ja noorsoolaste tööindu noorsoolasil.

Puukooli asutamise mõtte tekitas koduade vilets seisukord. Pole ta mõeldud mitte, vähemalt esialgul, müügi otstarbeks, vaid koduade täiendamiseks ja uute asutamiseks.

Põllul ja heinamaal korraldati väetuskatseid, et selgitada väetamise tasuvust. Suvinisuga oli sordi võrdluskatse kahel noorsoolasel. Sordid olid: Diamant, Kitchenev ja kohalik sort. Katsest selgus, et kohalik sort jäi oma saagilt puhtsortidest taha.

Et heinamaad oma rohukamavalt on viletsad, alaväärtuslikud, siis on algust tehtud aruheina seemne kasvatusega, et heinamaade rohukamavat saaks uuendada odavamalt. Arvan julgeda väita, et põllumajandusharu tegutsemisega on mõjutud ka noorsoolaste kodude õuedele. Koduümbruse kaunisus on sel aastast võtnud erilise hoo.

Suurt edu on märgata ka spordialal. Osakond tuli ringkonna võistlustel esikohale omandades rändauhinana karika. Umbruskonna seltsidega võisteldes on alati tulnud esikohale. Sportlised saavutised on seda enam hinnatavad, et paari aasta eest osakonna praeguil sportlasil olid õige ähmased teadmised spordist, vähemalt kergejõustikust, kuna palimänge ka juba varem harrastati.

Praegu on käsil spordiplatsi asutamine, seni tuli läbi ajada külavainuga.

Näiteharu tegevus on möödunud suvel erilisel intensiivne olnud. Suve jooksul on ette kantud 3 näidendi, nende hulgas ka Tammani „Pilveristi“. Praegu on käsil ühiselt Kõnu Haridusseltsiga, August Mälki komöödia „Neitsid lampidega“ ette kandmine. Kavas on veel ühe draama õppimine, et pakkuda rahvale ka midagi tõsisemat. Näiteharu tegevust pidurdab ette kandeks vastavate ruumide puudus. Suvel on kasutada oma kölakoda, aga talvel tuleb naaberseltside ruume üürida, mis muidugi riisikoga seotud, võttes arvesse siinset naiivi kolgapatriotismi — võõraste ettekannet ei telda vaatama.

Osakonnal on oma mandoliin-orkester, mida aegajalt uute riistadega on täiendatud. Osa mänguriistu on noorsoolaste enda valmistatud.

Kirjandusharu tegevus on piirunud siiani referaat- ja vaidlusõhtutega. Uue kavatsusena on nimetada oma aegkirja väljaandmist. Esimene number ilmuks jõuluks.

Paukooli asutamas.

ÜENÜ V. O. noorsoolased puude silmamisel.

Suvisest tegevusest oleks veel nimetada ekskursiooni, marsruut: Valgejõe, Haljala, Arka, Vaeküla, Mõdriku, Vinni, Porkuni, Nurmetu, Viitnajarved, Valgejõe.

Samuti korraldati ühine jalutuskäik ilusale Nõmmeveskile, kus päev lõbusalt mööda saadeti.

Läbikäimine umbruskonna osakondadega on elav, eriti soe vahekord on Tammispea ja Palmse osakondadega.

Eriline häameel on lõpuks tunnistada, et osakonna asutamisega on astutud õige samm. On suudetud noored tööle rakendada täie energia hulgaga meie külakultuuri tõstvatel aladel. Soov oleks, et ka edaspidi jatkuks ja koguni kasvaks seda rõõmsat indu ja tahet oma osakonna silmapaistvale seisukohale tõstmiseks!

A. Heinson,

ÜENÜ Valgejõe osak. esimees.

Saaremaa maanoored olid jälle Kõljalas

Kõljala põllutöökoool on Saaremaa maanoortele muutunud armsaks kogumiskohaks, kuhu tullakse 2—3 korda aastas. Nüüd, 24. septembril, aset leidnud kogumine oli kogukamendiseist. Saaremaa Maanoorte Ringide Ühenduse korraldusel toimus siin ringide tööde näitus, kongress ja vabaõhuetendus. Näitusel esinesid 23 maanoorte ringi tööde koguväljapanekutega taimekasvatuse, kodumajanduse ja käsitööde aladelt. Ühenduses näitusega oli korraldatud kõnekoosolek, kus põllutöökoja direktor J. Hünerson hoogsalt selgitas maanoorte liikumisest ja selle tähtsusest riigi elus. Vilsandi tule torni ülem Thom jälle jutustas lugusid Vilsandist. Tuumakad kõned võeti vastu rohket kiiduavaldustega.

Järgnes Saare maanoorte IV kongress, kus oli esitatud 27 maanoorte ringi 182 volitatud esitajaga. Kinnitati SMRÜ 32-33. a. aruanded, 33-34. a. töökava ja eelarve, toimetati valimisi ja võeti vastu uus põhikirj, mille järele ringi ülesandeks on koondada maanoori enesearendamisele, äratada neis huvi oma kutseala vastu, anda neile kutselisi teadmisi ja

NOORTE PUNASE RISTI NAHA- TÖÖKODA

Tallinn, Niguliste 12. Telefon 432-73.

Valmistatakse ja laos saadaval
eestipäraseid ning moodsaid

KUNSTIMAITSELISI NAHATÖID:

albumeid, kirjamappe, karpe, käekotte j. n. e

Eriti sündsad kingilusteks ja mälestusesemeiks

Kiire eritellimiste täitmine.

oskusi, milleks korraldab kursusi, laenguid, näitusi, võistlusi, katseid ühisoste-müüke, päevi, õhtuid, pidusid, kohtuid jne.

Ringil ei ole juriidilisi õigusi. Likmeks on noored 13. aastast hääleõigusega ja alla selle sõnaõigusega noorliikmed.

Läbirääkimistel otsustati korraldada sügisel puutöö- ja kudumiskursused, milleks nõuata intelligent töötatöölise krediidiga käsitöönõuandja. Ühenduse juhatusse vaiiti: H. Otstavel, E. Martin, A. Kaal, P. Häidesk, O. Kola ja A. Veegen.

Ohtul kanti menukalt ette pidula maanoorte ringi poolt vabaõhu etendusena S. Sauli näidend: „Muhu Madli“.

Samal päeval toimus S. P. Keskseitsi poolt korraldatud maakondlik lüpsivõistlus, kus võistlesid kontrollühingute parimad lüpsjad. Meeslüpsimeistriks tuli Mustjala maanoorte r. liige Saamuël Rammus 88,5 punktiga, kelle kõvadeks võistlejateks olid endised 1932. ja 1931. a. meistrid R. Oumpuu ja J. Tuubet.

Näitusel viibis Kõljala 600 inimese ümber. Vabaõhu etendusele müüdi 263 pääset. Puhast tulu saadi 99 krooni.

Maanoorte Ringide koguväljapanekuid hinnati arvesse võttes kohapealset tegevust ja hindamist. I auhinna vääriliseks arvati Tumala, Upa ja Ipla-Vatsküla ringid; II — Kaavi, Kaarma, Käesla, Kurevere, Kotlandi, Nasva, Pidula, Pihla, Pamma, Vaivere ja Vilsandi; III — Eikla, Kaali, Loona, Meedla, Anseküla, Randvere, Sauvere, Sassi ja Tõluste ringid. Autasudeks jagati 120 krooni sõidukulu kateks. Ringide üksikliikmed, kes koguväljapaneku moodustasid, said diplome ja kirjandust.

Üldjoontes oli Kõljala päev suureks tõukeks arenevale Saaremaa maanoorte liikumisele.

SMRÜ sekretär, E. Martin.

ÜENÜ Palmse osak. 10. a.

1. oktoobril möödus kümme aastat ÜENÜ Palmse osakonna asutamisest. Seda päeva pühitseti väärikalt.

Pidustused algasid spordivõistlustega Palmse mõisa õuel, mille lõppedes koguti saali ühisele aktusele. Aktus algas võimsa koorilauluga — Noor olla on kevadet rinna sees kanda...

Järgnes osakonna esimehelt hra Leemet'ilt tegevuse ülevaade 10 aasta kestel. Selgus, et selle aja jooksul on mõndagi ära tehtud. Osakonnal on arvurikas ja võrdlemisi kõrgel tasemel seisev laulukoor, keelpillide orkester, võimsa näitetrupp. On korraldatud igasugu kursusi, võistlusi, õhtuid jne. Esimees avaldas lootust, et Palmse noored saavad töötama edasi samases vaimus.

Järgnesid keskjuhatause esindaja kõne ja naaberosakondade ning kohapealsete organisatsioonide esindajate tervitused. Esindajad olid ilmunud Valgejõe, Tammispea, Liiguste ja Aaspere osakonnast.

Peale aktust oli ühine koosviibimine teelaualas, millele järgnes peoõhtu Palmse mõisa saalis. Näitlejate poolt kanti ette Kitzbergi draama „Libahunt“. Ettekanne rahuldab kõiki täiesti ja oli tõenduseks, et palmselastel on piisivust ja töötahet.

Palmselastel! Ikka edasi samases tempos!
Alfa.

Soomest.

Soome noorsootegelaste sügisene nõupidamine toimus 16.—17. oktoobril Paikulas, noorsoo rahvaülikoolis. Kaaluti tulevase suvepäeva eeskava ja otsustati iga viie aasta takka korraldada suuremad, noorsootööd igakülgset valgustavad suurpidustused. Tuleva-aastased suvipäevad peetakse Etela-Hämes, Haartolas.

Noorsoo rahvaülikool Mikkelis algab tegevust 26. oktoobril. Eriolist rõhku tahetakse panna kõnekunstile, kirjutamiskunstile, koduümbruse-uurimisele jne. Tähtsal kohal on ka mitmesugused õpingid.

Kirjandusnädalat korraldasid Soomes 8.—15. oktoobriini kõik haridusliikud ja noorsooseltsid, rahvaülikoolid, õpingid ja kirjastajad ja raamatukauplused ühel jõul. Eriolist rõhku pandi noorsookirjandusdele.

Noorsoomärgi statuudid ja saamis-tingimused kinnitati S. N. Liidu juhatause poolt. On töötatud välja ülesanded, mille sooritamisel võib saada pronks-, hõbe- ehk kullast märgi. Lisaks sellele võib liit kohalike kude ühingute ettepanekul ando teenetemärgi isikuile, kes vähemalt 50 a. vanad ja 10—15 aastat olnud aktiivselt noorsootöös tegevad.

Noorsoonädalaid korraldati Soomes 23. septembrist — 3. oktoobriini. Nädala puhul oli Etela-Karjala noorsooliidu poolt Eestist Soome ringreisule palutud ÜENÜ poolt A. Meikop, viiulikunstnik Hugo Schütz ja lauljanna Meta Kodanipork. Esineti edukalt 12 kohas. Pikem kirjeldus ilmub järgmistes E. N. numbrites.

S. N. Liidu ajakirja „Pyrkijä“ toimetuse on kuulutanud välja kirjatööde võistluse teemile: „Missugune peaks olema õige soome (Järg lk. 190)

Saaremaa
maanoored
Kõljalas.

SAKSAMAALT.

Saksas on hitlernoorde organiseerimises pandud maksuma kindel süsteem. Kogu organisatsioon jaguneb lugematuisse allüksustesse. Väikseim allüksus meesnoorile on Schar 3—50 noorega. Järgneb Gefolgschaft (15), Unterbann (600), Bann (3000), Oberbann (15000), Gebiet (75000), Obergebiet (37500). Obergebiet allub ju vahenditult noorteministeeriumile. Igal Oberbannil on juba oma staap palgaliste ametnikkude ja instruktoritega ja juhtide ettevalmistuskool, mille paremad õpilased juhitakse kõrgemasse juhtidekooli, mis asub „Gebieti” juures.

Opilaseale (das deutsche Jungwolk) on väikseim allüksus Jungenschaft 15 meesnoorega. Järgnevad Jungzug (50), Fähnlein (150), Stamm (600), Jungbann (3000), Oberjungbann

Eraldi on naisnoored, mille allüksus Mädelschaft. Järgnevad Mädelschar, Mädeldruppe, Mädelling, Untergau, Gau, Obergau, Gauverband ja õpilasnoorile: Jungmädelschaft, Jungmädelschar, Jungmädeldruppe, Jungmädelling, Jungmädelluntergau jne.

Koolid pole mitte ainult õppe, vaid enam veel kasvatuse asutused, kõlab üks uue preisi ministeeriumi päevakäsk koolidele. Eeskätt olgu koolide ülesanne kasvatada rassiteadlikku, vere ja hingega Saksamaa küljes rippuvat ja end saksa riigi hääolekule ohverdavat riigikodanikku. Eriist tähelepanu käsatakse koolidel pöörata rassiopetusele, välissakslusele ja Versailles lepingule. Tuleb hoolitseda, et igast noorest kasvaks poliitiliselt mõtlev inimene, kes arusaaks riikliku olemasolu tähtsusest ja sellele ohvritoomise vajadusest.

LÄTIMAALT.

Huvi noorte maatalundusringide liikumise vastu ärkas Lätis 1927. aastal. Aktiivsele propagandale asuti 1929. aastal ja esimene ring asutati sama aasta 8. novembril Ezeres 6. l algkooli juure. 1930. a. oli ringisid juba 16, järgneval aastal 62, 1932. aastal 102. Käesoleva aasta 1. juunil töötas aga Lätis juba 152 ringi umbes 2500 liikmega 10—19 aastate vanuses. Läänud aastal oli liikmetel põllukultuuri all 26,5 hektaari, kust saadi saadusi 54 000 lati eest. Läästiku oli igal liikmel maad 227 ruutmeetrit, millest siis keskmiselt saadi 26 latti. Läänud sügisel esinesid 93 ühingat kohalikkudel noorte maatalunduslikkudel näitustel, saades 129 esimest, 369 teist ja 186 kolmandat auhinda. Asja organiseerib Läti Põllumeeste Keskseks. Ilmub oma ajakiri „Mazpulks.”

ÕPPETÖÖ

Harjumaa rahvaülikoolis

KOSE-RAVILAS

algab 15. novembril 1933. aastal.

Õpetus, korter, küte ja valgustus tasuta; ühistoit kr. 10—12 kuus. Registreeritakse ja teateid antakse Rahvaülikooli Seltsi büroo — Tallinn, S. Roosikrantsi 12.

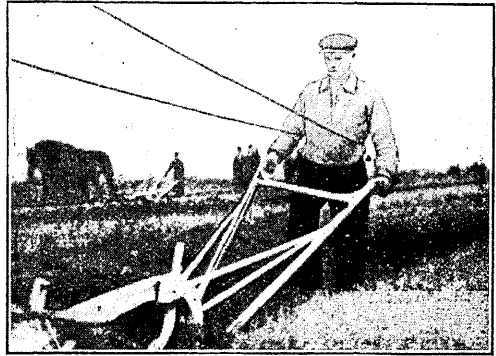
JUHATUS.

„Eesti Nooruse“ Ingejad! Mõelge aegsasti E. N. tellimisele, tutvustamisele ja levitamisele ümbruskonnas! 1934. a. ilmub E. N. senisest rikkalikuma sisuga, tuues mitmekülgeid artikleid noorsootegelasi, ohtralt ilukirjanduslikke palasid, rahvatantse (k. a. 6 uut tantsu!) ja kunstitööde reprodutsioone. Jõuluksuu rendatud E. N. almanak, mille esimeile 1934. a. tellijatele saadame tasuta, Nõudke proovinumbreid! 12 nr. Hind Kr. 1.80

mees või naine?“ Kirjutus võib olla uurimus või ilukirjanduslik töö, tõsine ehk humooriline, proosas ehk riimis. Töös võib käsitada meest ehk naist ehk mõlemaid. Töö pikkus oleks 2000 sõna.

Rootsist.

Suured üleriiklikud künnivõistlused maakondlike künnivõistluste võitjatele korraldas 14. ja 15. sept. Rootsi Maanoorte Liit. Võistlused kestsid kaks päeva mõnelaadsel maal Ultuna põllutöökojli juures. Võistlusile oli hulgal sõitnud konsulente, põllutöökoolide õpetajõude ja ülikoolide põllumajandusala professoreid. Kohal viibis ka kohalik maanärra. Võistlusile oli sõitnud ekskursante üle kogu riigi 1000 ümber. Võistlused olid esmakordselt üleriiklikud ning rootsi künnivõistluse meistritiitli omas Knut Åberg, maanoorte ringi liige Lõuna-Upplandist, kes teistest oli 4,5 punkti ees. Võistlusist tõivad lehed pikki kirjeldusi.

„Meister“ kündmas.

Aju pingutusi.

Eelmise „Eesti Nooruse“ ümberkallamise ülesandest on toimetusele tulnud mitmeid lahendusi, mis aga ainult osaliselt (esimese ülesande suhtes) õiged, teises osas on ümberkallamisi ainult kümme. Jätame ülesande veel päevakorda ning lisame veel juure viis uut ülesannet, mille lahendused toome „E. N.“ jõulunumbris. Arvestame iga ülesande lahendamise eest ä 4, kokku 24 punkti. Kõik, kes 1. detsembriks vähemalt 12 punkti võrra õigeid lahendusi saavad, saavad õiguse võtta osa loosimisest kümnele tasuta „Eesti Noorus“ aastakäigule 1934. aastaks.

II ülesanne. Kas vintpüssi kuul, kui see suunatakse otse ülesse, vajab enam aega tõusmiseks või langemiseks?

III ülesanne. Kas ja kuidas oleks tehniliselt võimalik (joonistada ehk seletada!) 1500 kg. raske autol sõita üle kanamuna, seda purustamata? (Kasutada vedelikku!)

IV ülesanne. Asetada numbrid 1 2 3 4 5 7 8 9 kahte arvude rühma nii — neli numbrit kummagisse — et kummagi rühma numbrite summa võrduks teisele. 9-t kuueks käänata pole lubatud.

V ülesanne. See on lihtne nõianelinurk, mille horisontaalsed, vertikaalsed jt. numbrite read kokkuarvatura ikka annavad 72. Kuidas saaks seda nelinurka muuta kardarvude nelinurgaks, mille read samuti annaksid ühtlase summa. Arvused ruutudes ei saa vahetada ega ruutude vahele märke kirjutada.

27	20	25
22	24	26
23	28	21

On vaid väike saladus, mille avastamisel lihtendus lihtne.

Ülesanne nr. VI.

Harjutage enda keeleõskust. Seekord ainsuse osastavas, milles võrdlemisi palju eksitakse. Asetage sulgudes olevad sõnad ains. osast. käändesse.

Vanaema loeb õhtuti (piibel). Sepp rautab (vanker). Müürsepp ehitab majale (korsten). Too poest kilo (sulkur)! Aednik rehitseb kurgi (peenar). Teenija peseb (ämber). Riidet osteti kaks (meeter). Ara kolm (küünar). Pestakse õlle (ankur). Ara usu seda (maaler)! Kartuleid osteti viis (tünder). Karjapoiss läpib (pastel). Plekksepp teeb uut (pannal). Peremees ei salli oma (naaber). Ma sõon ainult (küps) õuna. Kuulsin (kaunis) viisi. Lihunik ostis kaks (vasikas). Ostsin turult kaks (lõhe). Tuleb kaitssta oma (au)! Vanasti tarvitati kirjutamiseks ikka (tahvel ja kriihvel). Ara liiguta seda vee (nõu)! Joonestaja tarvitab alati (sirkel), puusepp (vinnal). Too mulle poest kaks kirja (ümbrik)! Ta kardab kangesti (õine retk). Ara karda (susi)! Paemurrust murtakse (paas). Jaamaesisel peatub kaks (omnibus).

Lahenduse näide: Vanaema loeb õhtuti piiblit.

Juhis: 3. väitelistel astmevahelduseta sõnadet (piibel, vanker, korsten, jne.) on ains. osastav alati o m a s t a v a s a r n a n e (vankri : vankrit); on aga sõnas astmevaheldus (vinnal : vindla), on ainsuse osastav alati n i m e t a v a s a r n a n e.

Kahtluse korral kasutada tuntumaid, sarnanevaid sõnu. Nii käändub „küps“ nagu „mets“, „lõhi“ nagu „nimi“, „ümbrik“ nagu „maastik“, „susi“ nagu „vesi“, „paas“ nagu „uus“, „omnibus“ nagu „kannatus“ jne. K. M.

O/Ü. „VIRU“

Ainuke ajakohaselt sisseseatud

TÄRKLISE SUURTÖÖSTUS EESTIS

Pakub oma vabrikutest Rakveres, Kadrinas ja Jõhvis ka siseturu jaoks puhast, kõrgeväärtuslikku eksport-tärklist.

PEAESINDAJA:

A-S. Rumberg, Tuberg & Ko.

Tallinnas, Suur Kloostri tän. 22/18, kõnetr. 438-43, 438-45.

Telegrammiaadress: „Turum“.

Tehke oma sisseostud ainult

P. K. „ESTONIA“

kauplustest:

Jaani 3, Määrivahe 16, C. R. Jakobsoni 14.

Müügil: või, juust, konservid, vorstid ja muud piimasaadused.

Suure läbimüügi tõttu võime pakkuda ainult värsket kaupa võimalikult odavate hindadega.

Eesti Panga nädala aruanne.

AKTIVA

30. septembril 1933 a.

PASSIVA

1. Kattevara:			
kuldrahas ja -kangides	19.249.630.80		
välisraha	972.681.85		
2. Vahetusraha	1.651.248.93		
3. Sisevekslid :			
kaubavekslid	6.393.646.37		
põllumajandusl.	1.590.345.22		
metsatööstusl.	<u>10.154.43</u>	7.994.146.02	
4. Laenud:			
valitsusele	4.100.000.—		
teistele*)	8.311.262.49		
5. Kinnis- ja vallasvara	2.077.862.44		
6. Muud aktivad	<u>10.342.427.03</u>		
	54.699.259.56		54.699.259.56

Kattevara vahetord jooksvate kohustustega : 45,69% /o

*) Selles summas Vab. Val. poolt garanteeritud laene Kr. 4.072.847.41

Juhatus.